

Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology, Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines in Social Sciences

Vol:4, Issue:21
sssjournal.com

pp.3208-3213
ISSN:2587-1587

2018
sssjournal.info@gmail.com

Article Arrival Date (Makale Geliş Tarihi) 15/06/2018 | The Published Rel. Date (Makale Yayın Kabul Tarihi) 19/08/2018
Published Date (Makale Yayın Tarihi) 19.08.2018

**GERİ DÖNÜŞÜM KAPSAMINDA İKİNCİ EL GİYSİLERİN TEKRAR KULLANIMA
DÖNÜŞTÜRÜLMESİ ve SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK**

SECOND HAND CLOTHES OF RECYCLING REPLACEMENT AND SUSTAINABILITY

Doç.Dr. Ebru ÇORUH

Gaziantep Üniversitesi, 15 Temmuz Yerleşkesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Moda ve Tekstil Tasarımı
Bölümü, ecoruh@gantep.edu.tr, Gaziantep/Türkiye

Doç.Dr. Nazan AVCIOĞLU KALEBEK

Gaziantep Üniversitesi, 15 Temmuz Yerleşkesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Moda ve Tekstil Tasarımı
Bölümü, nkalebek@gantep.edu.tr, Gaziantep/Türkiye

Dr.Öğr.Üye. Gökçe ÖZDEMİR

Gaziantep Üniversitesi, 15 Temmuz Yerleşkesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Moda ve Tekstil Tasarımı
Bölümü, gozdemir@gantep.edu.tr, Gaziantep/Türkiye

Öğr.Gör. Tuğba ÖZTÜRK

Gaziantep Üniversitesi, 15 Temmuz Yerleşkesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Moda ve Tekstil Tasarımı
Bölümü, tugbaozturk@gantep.edu.tr, Gaziantep/Türkiye

ÖZ

Tekstil ve moda sektörü dünyanın en eski ve en büyük aynı zamanda gelişmelere en açık sektörlerden biridir. Sektörün üretim sanayisi ve tüketim olanaklarına baktığımızda ise en fazla atık oluşturduğunu görmekteyiz. Hızla gelişen teknoloji ile doğal kaynakların bilinçsiz kullanımı ve tüketimin buna bağlı olarak hızlanması çevresel sorunlara yol açmaktadır. Bütün bu etmenler çerçevesinde çevresel kirlilik oluşmaktadır. Geleceğe dair ciddi tehdit oluşturan bu durum karşısında ciddi endişeler kaçınılmaz olmaktadır. Gittikçe bozulan ekolojik denge, tükenen doğal kaynaklar ve yapay kaynaklara hızla yönelme ihtiyacı gibi sebeplerden dolayı moda tasarımcıları çevresel bilinç ve sosyal sorumluluk dahilinde “çevreye duyarlı tasarım”, “çevre dostu tasarım”, “yeşil moda” ve “yavaş moda” gibi doğa dostu anlayışlara yönelmektedirler. Bütün bu yönelmeler sürdürülebilir moda kavramını ortaya çıkarmıştır. Sürdürülebilirlik, son yıllarda moda literatüründe etik ve ekolojik sistem çerçevesinde önemli bir alanı kapsayan ve genişleyerek yerini sağlamlaştırılmaya çalışan kavramlardan olmuştur. Burada önemli olan nokta kavramın yeni bir trend olmasının ötesinde bilinçli bir üretim ve tüketim alışkanlığımızı hayatımızın her safhasına yaygınlaştırmak olmalıdır. Geri dönüşüm, ileri dönüşüm, atıkların tamamının veya birkaç parçasının tekrar kullanıma kazandırılması üretim şekillerindedir. Bu çalışmada, Gaziantep Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümü’nde atıl duruma düşmüş giysiler temin edilmiştir. Eski giysiler üzerine deri, iplik, boncuk, zincir ve halka gibi çeşitli hazır giyimde kullanılan atık malzemelerden süsleme yöntemi ile yeni bir görünüm kazandırılmıştır.

Bütün bu tasarımların yapım sürecinde en az enerji, malzeme ve maliyetini en düşük miktarda tutulmaya çalışılmıştır. Yeniden kullanılmaya hazır hale getiren örnek giysiler ile hem modada sürdürülebilirlik hem de emeğe yapılan vurgu açısından önemli bir kaynak teşkil edeceği kaçınılmazdır. Tasarımcıların geleneksel ve çağdaş teknikleri bir arada harmanlayarak kullanması yeni araştırma alanlarını ortaya çıkaracak gibi görünmektedir.

Keywords: İkinci el giysiler, geri dönüşüm, sürdürülebilirlik, moda, eko moda

ABSTRACT

The textile and fashion sector is one of the oldest and largest industries in the world. At the same time, these sectors are open to development. When we examine at the production industry and consumption opportunities of the sector, we see that it creates the

most waste. Rapidly developing technology and unconscious use of natural resources and accelerating consumption as a result lead to environmental problems. Environmental pollution is occurring in the framework of all these factors. Serious concerns are inevitable in the face of this serious threat to the future. Due to the increasingly distorted ecological balance, exhausted natural resources and the need to rapidly shift to artificial sources, fashion designers have become increasingly aware of environmental awareness such as "environmentally friendly design", "green fashion" and "slow fashion". All these directions reveal the concept of sustainable fashion. Sustainability has been one of the concepts that have been covering the important area of ethical and ecological system in fashion literature in recent years and trying to secure it by expanding it. What is important here is not only the concept is a new trend, but also we should spread our conscious production and consumption habits at every stage of our lives. Recycling, advanced conversion, recycling of all or some of the waste is a form of production. In this study, waste clothes were provided in the Department of Fashion and Textile Design of Gaziantep University Fine Arts Faculty. Old garments have been given a new look by garnishing the waste materials used in various garments such as leather, yarn, bead, chain and ring. All these designs have been tried to keep the lowest amount of energy, material and cost in the construction process. It is inevitable that example clothes that make them ready for reuse will be an important resource both in terms of sustainability in fashion and emphasis on labor. It seems that designers will uncover new research areas that blend traditional and contemporary techniques together.

Key Words: Second-hand clothes, recycling, sustainability, fashion, eco fashion

1. GİRİŞ

Moda, belirli bir süre etkin olan toplumsal beğeni, bir şeye karşı gösterilen aşırı düşkünlüktür [1]. Günümüzde, küresel giyim pazarı 3.000 milyar dolar değerindedir ve dünyadaki Gayri Safi Yurtiçi Hasılanın (GSYİH) yüzde 2'sini oluşturmaktadır. Moda endüstrisi erkek giyim, kadın giyim ve spor giyim gibi birçok alt sektöre sahiptir [2].

- ✓ Bayan giyim sektörü 621 milyar dolar değerinde
- ✓ Erkek giyim endüstrisi 402 milyar dolar değerinde
- ✓ Lüks mal pazarının perakende değeri 339.4 milyar dolar
- ✓ Çocuk giyiminin 186 milyar dolarlık global bir perakende değeri vardı
- ✓ Spor ayakkabılar 90,4 milyar dolar değerinde
- ✓ Gelinlik sektörü 57 milyar dolar değerindedir.

Bu denli büyük bir sektörün, üretimi esnasında gerekli donanım ve insan kaynaklarına ihtiyaç duyulmaktadır. Buna ek olarak, hızlı bir şekilde sürekli değişen moda olgusu, benzeri görülmemiş tüketim süreci, fiyat ve ömürlerinde azalma, kalitenin düşmesi, aşırı derecede tüketim eğilimi, mümkün olan en düşük fiyatlarla üretim mümkün hale getirilmektedir. Giyim ürünlerinin üretimi esnasında temel gaye hemen hemen her sektörde olduğu gibi hızlı ve düşük maliyetli üretim yapabilmektir. Ancak tüm bu sistem aslında doğa için tam bir kâbus oluşturmaktadır. Hızlı moda ya da modanın hızlı tüketilmesi çevreye maliyeti su kirliliği, zararlı madde ve kimyasal kullanımı ve bolca tekstil çöpüdür [2,3]. Buna en iyi örnek, tekstil amaçlı pamuk üretimi için kullanılan zehirli kimyasallar, tarlalarda çalışan çiftçilerin yaşamlarını da tehlikeye sokmaktadır. Hindistan'da tarım sektöründe çalışan birçok kişi zehirli kimyasal kullanımı sebebiyle tümör gibi ciddi sağlık sorunları yaşamaktadırlar. Çiftçilerin çocuklarında da ciddi doğum kusurları görünmektedirler.

Gürcüm ve Yüksel (2012), moda da sürdürülebilirlik kavramını; ekoloji, ekonomi ve sosyal sürdürülebilirlik boyutunda ele almışlardır. Ekolojik sürdürülebilirlik ile hedeflenen doğanın ve çevrenin gelecek nesiller için korunması, toksit olmayan ve fiziksel çevreye zarar vermeyen kaynakların kullanılmasıdır. Ekonomik sürdürülebilirlik, hammadde, enerji ve insan gücünü ihtiyacı olduğu kadar kullanmayı kapsamaktadır. Sosyal sürdürülebilirlik ise bireyin temel ihtiyaçlarını insan hakları ve işçi hakları göz önünde bulundurarak karşılamaktır [4]. Mangır (2016), sürdürülebilirlik, kalkınma ilkeleri, hızlı modanın çevreye olan etkileri, hızlı moda ile yavaş moda arasındaki karşılaştırma yapılmıştır. Sonuç olarak, günümüzde moda endüstrisi, giysilerin bir kaç hafta içinde tasarlandığı ve üretime verilip satışa hazır hale getirilen bir sektöre dönüşmüştür. Bu sebeplerden dolayı, firmalar yavaş moda kavramını öne sürerek kitlesel üretim ve hızlı tüketim ağlarını değiştirmeyi, sürdürülebilir odaklı ve çevre dostu üretimi odaklanılmışlardır [5]. Yıldırım (2017), aşırı tüketime vurgu ve çevreye katkı sağlamak amacıyla bitpazarından temin edilmiş atıl duruma düşmüş giysileri çeşitli dikim teknikleri ile yeniden tasarlayarak farkındalık yaratmaya çalışmıştır. Eski bir kaban patchwork tekniği kullanılarak yeniden kullanıma sunulmuştur. Bir bayan takımının etek uçlarına saçak açılarak ve baskı uygulanarak tercih edilebilir bir giysi haline dönüştürülmüştür. Böylece, geri dönüştürülen her parça ile daha az enerji kullanımı ve çevreye daha az zarar verilmesi sağlanmıştır [6]. Karaman ve Güllü (2017), yurt dışı ve ülkemizdeki eğitim ve öğretim veren üniversitelerin meslek yüksekokullarında mevcut ön lisans düzeyinde moda tasarım programı müfredatları incelenmiş ve sürdürülebilirlik dersinin gerekliliği ve uygulanabilirliği değerlendirilmiştir. Yapılan araştırmalar sonucunda, yükseköğretim veren tüm kurumlarda ders müfredatlarına yeniden yapılanmaya gidilmesi, sürdürülebilir tasarım kavramını hak ettiği formatta, Türk tasarımcılarının donanımlarını artırılması adına yararlı olacaktır [7].

Bu çalışmada, Gaziantep Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümü'nde atıl duruma düşmüş giysiler temin edilmiştir. Eski giysiler üzerine deri, iplik, boncuk, zincir ve halka gibi çeşitli hazır giyimde kullanılan atık malzemelerden süsleme yöntemi ile yeni bir görünüm kazandırılmıştır.

2.MATERYAL VE METOD

2.1. Materyal ve Metod

Bu çalışmada, Gaziantep Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümü'nde atıl duruma düşmüş % 100 pamuk beyaz renk basic örgü tişört, % 65/35 Polyester/pamuk mor renk bezayağı dokuma gömlek ve % 100 pamuk sarı renk örgü elbise temin edilmiştir. Tedarik edilen eski giysiler ünlü ressamların eserlerinden esinlenerek, üzerine deri, iplik, boncuk, zincir ve halka gibi çeşitli hazır giyimde kullanılan atık malzemelerden nakış, kesme, dikme ve süsleme gibi farklı teknikler kullanılarak yeni bir görünüme kazandırılmıştır.

3. BULGU ve TARTIŞMALAR

İleri dönüşüm kapsamında herhangi bir sebepten kaynaklanan deforme olmuş ürünler sökülüp, kesilip tekrar tasarlanarak kullanım ömrü uzatılabilir. Böylece hem çevreye daha az zarar verilmiş olup, kaynaklar hızlı bir şekilde tüketilmemiş olur ayrıca kişinin aile bütçesine katkı sağlayacağı muhakkaktır. Ayrıca tasarımcılar için yeni ilham kaynakları, farklı fikir ve akımlar yaratma imkanı da doğabilir. Buna örnek olarak aşağıda ki çalışmaları örnek gösterebiliriz. Ünlü ressamların yağlı boya tuval resimlerinden esinlenerek, deforme olmuş artık kullanılması zor hale gelmiş veya güncelliğini yitirmiş giysilerin tekrar tasarlanarak giyilebilir hale getirilmesi mümkündür.

Bu kapsamda Ressam Lorraine Dell Wood'a ait "The Hats" isimli tuvali üzerinden çalışılmıştır. Lorraine Dell Wood, kariyerine Columbia, Warner Bros, Paramount gibi büyük film stüdyolarında çalışarak başlamıştır. Annesinin eski bir fotoğrafında görüp resmettiği siyah şapka resim serisi 1933 yılında çok beğenilmiştir. Güzel sanatlar ve grafik tasarım tekniği ile resmettiği eskizleri birçok sanat galerisinde, prestijli sanat koleksiyonlarında, lüks otellerde sergilenmiştir. Şu anda Ulusal Kadın Sanat Müzesi, Florida Kadın Sanatçılar Derneği, ABD Dışişleri Bakanlığı ile birlikte çalışan Central Florida Dünya İşleri Konseyi ve Rollins Liberal Sanat Koleji'nden Annie Russell Tiyatro Guild'in üyesi olan Wood, Florida Film ve Eğlence Endüstrisi için Vali'nin Danışma Konseyi'nde çalışmaktadır.

Birinci resimde Lorraine Wood'a ait bir eserden ilham alınarak yakası ve etek ucu esnemiş, göbük kısmına gelen kısım ise kot pantolonların düğmeleri yüzünden yırtılmış olan basic tarzda yuvarlak yaka tişört, ön ve arkası V yaka olacak şekilde kesilerek yeniden tasarımı yapılarak üstüne keçeden bir kadın figür işlemesi yapılmıştır. Tişörtün etek ucuna evde bulunan 55 cm uzunluğunda siyah renk dantel dikilmiştir. Kadın figürü üstüne kırmızı üç boyutlu çiçek motifi eklenmiş, etrafına ise boncuk ile çerçeve şeklinde süslemesi yapılmıştır. Basit beyaz bir tişört son derece şık ve anlamlı bir ürüne dönüştürülmüştür.

a.

b.

c.

Resim 1. Basic tişört tasarımı a.basic tişörtün ilk hali b. Lorraine Wood'a ait "The Hats" isimli eseri c. Basic tişörtün son hali

İkinci resimde Fransız ressam Paul Cezanne'nin Pyramid of Skulls isimli eserinden esinlenerek, eski bir mor gömlek yeniden tasarlanıp moda kazandırılmıştır. Paul Cezanne 1839'da Fransa'nın güneyinde Aix-en-Provence'de doğdu. Babası şapka imalatı işiyle uğraştıktan sonra 1848'de kendi bankasını kurarak kısa bir süre sonra Aix-en-Provence'in en zengin vatandaşlarından biri oldu. Güzel Sanatlar Eğitimi almayı arzulayan ressam, saygın bir meslek sahibi olması gerektiğini inan babasını ikna edemeyerek hukuk eğitimi almıştır. Dönemin en büyük Fransız yazarlardan biri olan Emile Zola ile tanışarak birlikte çok büyük dostluklara imza atmışlardır. Emile Zola 1860'ta Paris'e gidince güzel sanatlar eğitimi için oda Paris'e gitmeye karar verdi. Ancak sıla hasretine dayanamıyarak yurduna geri dönüp babasının bankasında iş buldu. Ancak Paul Cezanne resimden daha fazla uzak kalamayarak tekrar resme başladı. İlk bilinen eseri nemden dolayı harap olan bir restoranın duvarına yaptığı yağlı boya resmidir. Paris'teki ilk yıllarında yaptığı bu karanlık resimler ayrı bir kategori oluşturuyordu. Genellikle edebiyat, mitoloji ya da kutsal kitaplara dayanan bu konuları son derece bireysel ve çarpıcı bir stilde tuvale aktardı. Cinsellik, baştan çıkarma, kız kaçırma ve cinayet konulu bu yapıtlara bir saldırganlık ve acımasızlık egemendi. 1860'ların sonunda bu kaba güç betimlemelerinden sonra bir dizi insanlı manzara resim yaptı. Parlak renk kullanımı ve dışavurumcu fırça darbeleri ile açık hava resimleri yaparak manzara tekniğini geliştirmiştir. Manzara resimlerinin yanında portre natüremort çalışmaları da vardır. Cézanne natüremortlarında, aynı nesneyi iki farklı açıdan betimleme yöntemini sık kullanıyordu. Çok fazla sayıda geleneksel perspektif tekniklerin dışında yassı bir yüzey üzerinde elma çizimleri mevcuttur. 1906'da zatürreye yakalanan Cézanne, 22 Ekim'de Aix-en-Provence'da hayatını kaybetmiştir. Ölümünden bir yıl sonra yapılan iki retrospektif sergi, onun gelişimini ilk kez kapsamlı bir biçimde izleme olanağı vermiştir [8].

Çeşitli sebeplerden renkleri solmuş ve artık estetiğini kaybetmiş olan gömlek üstüne, atık durumda olan sarı, beyaz ve siyah renkte olan 5 Nm kalınlığında akrilik iplik ile kuru kafa şekli nakış olarak işlenmiştir. Gömlek üzerinde bulunan ön kısmındaki ve manşetteki eskimiş, yıpranmış ve düşmüş olan düğmeler çıkartılarak günün moda trendleri göz önüne alınarak deri parçalarından kuru kafa şeklinde düğmeler tasarlanmıştır. Düğme iliği olarak nakıştan arta kalan sarı renk iplik seçilmiştir. Böylelikle eski ve modası geçmiş olan gömlek son derece moda ve şık bir tasarıma dönüştürülmüştür.

a.

b.

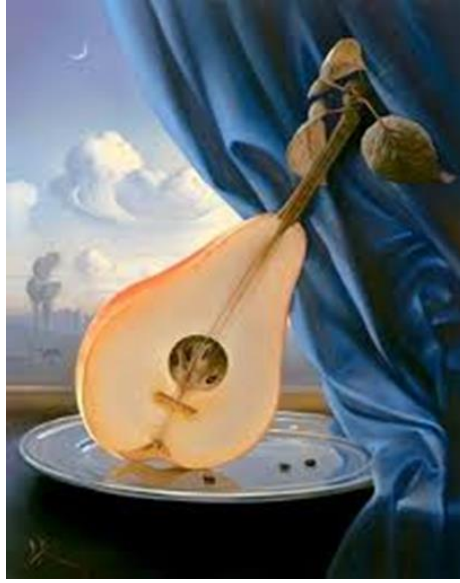
c.

Resim 2. Gömlek Tasarımı a. gömleğin ilk hali, b. Paul Cezanne'nin "Three Skulls" isimli eseri, c. gömleğin son hali

Üçüncü resimde ise Rus sürrealist ressam Vladimir Kush'un seçilmiştir. Vladimir Kush 1965 Sokolniki'de/Rusya doğumludur. Çok küçük yaşlarda sanat okuluna kaydolmuştur. Sanat eğitimi Moskova Güzel Sanatlar Üniversite'ne gitmiştir ancak mezun olamamıştır. 1987 yılından itibaren birçok sergide eserlerini sergilemiştir. Eserlerinin birçoğu "Sürrealizm" akımının etkisi altındadır. Heykel, resim, film ve kitapları olan sanatçı özellikle doğanın doğal hallerini insani ve kültürel öğelerle metaforlaştırır. Vladimir Kush'un en etkileyici tablolarından olan Mandolin isimli eser etkilenerek yeniden kullanıma kazandırılan bir elbiseyi örnek gösterebiliriz. Örnekteki elbisenin göğüs kısmında ki mürekkep lekesi, beyaz keçe kullanılarak etrafı ve içi boncuklarla işlenerek eserdeki mandolin şekli yansıtılmaya çalışılmıştır. Mandolinin telleri beyaz dikiş ipliği kullanılarak yapılmıştır. Yakadaki çiçekler ve elbisenin daha moda bir görüntüye sahip olmasını sağlamak amacı ile yapılmıştır. Ayrıca kol ağzı ve etek ucundaki esnemelerde boncuk ve yaprak detayı ile giderilmeye çalışılmıştır. Bedenin çeşitli yerlerinde serpiştirilen yapraklar kıyafetin daha çarpıcı ve ilgi çekici bir görüntüye sahip olmasını sağlamıştır [tez 3].

a.

b.

c.

Resim 3. Elbise tasarımı a. Elbisenin ilk hali, b. Vladimir Kush'un "Still Life with Mandolin" isimli eseri, c. Elbisenin son hali

4.SONUÇ ve ÖNERİLER

Tüm sektörlerde olduğu gibi moda ve tekstil sektöründe de hızlı bir tüketim ve üretim sorunu vardır. Bunun önüne geçebilmek için moda tasarımcıları çevresel bilinç ve sosyal sorumluluk dahilinde çevreye duyarlı, çevre dostu, tüketimi yavaşlatan, yenilikçi ürünler tasarlamaya yönelmelidirler. Buda sürdürülebilirlik kavramının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Sürdürülebilirlik odaklı ve çevre dostu üretim desteklenmelidir. Çünkü dünyamızda iklim değişikliği, kirlilik ve doğal kaynakların yok olması gün geçtikçe artmaktadır. Tekrar tasarlama sürecinde daha az enerji, su ve kimyasal kullanılarak daha çok insan emeğine dayanan yeniden kullanıma hazır hale getirilen bilinçli bir üretim ve tüketim alışkanlığımızı hayatımızın her safhasında uygulamak ve yaygınlaştırmak önemlidir.

Bu çalışmada da ünlü ressamın yağlı boya tuval resimlerinden esinlenerek, deforme olmuş, yıpranmış, modası geçmiş giysilerin tekrar tasarlanarak giyilebilir ve günümüz modasına uygun hale getirilmesine çalışılmıştır. Ressamlardan Lorraine Wood, Paul Cezanne ve Vladimir Kush'un eserlerinden esinlenerek sırasıyla basic tarzda yuvarlak yaka tişört, eski bir mor gömlek ve yıpranmış sarı bir elbise üzerine doğadan ve kullanılamaz hale gelmiş ürünlerden çiçek motifi, boncuklar, yapraklar, düğmeler, deri parçaları ve iplikler kullanılarak son derece şık ve modaya uygun yeni tasarımlar ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bütün bu tasarımların yapım sürecinde en az enerji, malzeme ve maliyetini en düşük miktarda tutulmaya çalışılmıştır.

Sonuç olarak tüm sektörlerde olduğu gibi moda ve tekstil sektöründe de kaynakların aşırı tüketildiği, doğal dengenin bozulduğu şu dönemde her alanda geri dönüşüm projeleri çok önem kazanmıştır. Tekstil sektöründe de modanın hızla değişmesi ve çok çabuk tüketilmesi gibi sebeplerden dolayı bu sektörde de geri dönüşüme ihtiyaç vardır. Öncelikle tüketim çılgınlığı davranış ve tutumların değişmesi ve atık konumunda ki ikinci el giysilerin tekrar kazanılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

1. TDK, Türk Dil Kurumu, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5a_d091f7c9a310.78993716, Erişim Tarihi: 13.04.2018
2. FU, Fashion United, <https://fashionunited.com/global-fashion-industry-statistics>, Erişim Tarihi: 13.06.2018
3. Lawless, E. and Medvelev, K. (2016). "Assesment of Sustainable Design Practices in the Fashion Industry: Experinces of Eight Small Sustainable Design Companies in the Northeastern and Southeastren United States", International Journal of Fashion Design, Technology and Education, 9(1): 41-50.

4. Gürcüm, B.H. ve Yüksel, C. (2012). “Moda Sektörünü “Yavaşlatan” Eğilim; Eko Moda ve Moda’da Sürdürülebilirlik”, I. Uluslararası Moda ve Tekstil Tasarımı Sempozyumu, 8-10 Ekim 2012, Antalya, Türkiye.
5. Mangır, A.F. (2016). “Sürdürülebilir Kalkınma İçin Yavaş ve Hızlı Moda”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, 19(41): 143-154.
6. Yıldırım, L. (2017). “Geri Dönüşüm/İleri Dönüşüm/Tekrar Kullanım Kapsamında İkinci El Giysiler ve Sürdürülebilirlik”, Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi, 10(20): 484-503.
7. Gürler Karaman, D. ve Güllü, S. (2017). “Sürdürülebilir Moda Kavramının Meslek Yüksekokulu Moda Tasarım Programlarının Ders Olarak Okutulabilmesi Açısından Bir Değerlendirme”, 4.Ulusal Meslek Yüksekokulları Sosyal ve Teknik Bilimler Kongresi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, 10-13 Mayıs 2017, Burdur, Türkiye.
8. Demirel Yıldırım, S. (2014), “Çağdaş Tasarımın Gelişim Sürecinde Art Nouveau Sanat Akımının Tekstil Ve Modaya Yansıması”, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tekstil ve Moda Tasarım Bölümü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 181s.